

РЕЦЕНЗИЯ

Относно: публична защита на дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен „**доктор**“ по научна специалност **3.7. Икономика и управление (индустрия) (стопанско управление).**

Рецензент: проф. Румяна Николаева Нейкова, доктор по икономика, Висше училище по застраховане и финанси – София.

Тема на дисертационния труд: „Проблеми и перспективи за развитие на фамилияния бизнес“.

Автор на дисертационния труд: Благовеста Любославова Коюнджийска-Давидкова

Научен ръководител: доц. д-р Вяра Кюрова

Основание за представяне на рецензията:

Заповед № 3275/13.12.2017г. на Ректора на ЮЗУ – гр. Благоевград.

Представената дисертация и пакета от необходимите официални документи са правомерно оформени и процедурата е спазена според Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за неговото прилагане и Правилника за организацията и провеждането на конкурси за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в ЮЗУ гр. Благоевград..

1. Кратки биографични данни и характеристика на научните интереси на кандидата

Благовеста Любославова Коюнджийска-Давидкова е докторант към катедра „Мениджмънт и маркетинг“. Тя е придобила бакалавърска степен по специалност Стопанско управление (бизнес администрация) и магистърска степен по специалност „Управление на проекти“ в Югозападен университет „Неофит Рилски“, гр. Благоевград. По настоящем докторантката работи като асистент в катедра „Икономика“. За периода от 2006 до 2015 г. тя е провела 7 квалификационни курса в наши и чуждестранни университетски институции във връзка с повишаване на професионални и езикови компетенции.

Докторантката владее английски и испански език, което ѝ позволява да следи международната литература и да пренася иновационни знания в тази област, както и да адаптира добрите чуждестранни практики към нашата реалност, с цел повишаване ефективността и резултатността на образователната дейност в ЮЗУ. Тя е участвала в разработването на 7 проекта, от които 4 имат пряка връзка с изследователската работа по дисертационния труд.

В подкрепа на своите изследвания и като израз на публичност на идеите за развитие на фамилния бизнес у нас, докторантката представя 6 публикации, от които 3 самостоятелни и 3 в съавторство. Те са публикувани в легитимни списания и сборници от научни конференции.

Дисертационната работа на тема „Проблеми и перспективи за развитието на фамилния бизнес в България“, автореферата, справката за приносите и научните публикации, свързани с дисертацията са резултат от самостоятелна научна работа на докторантката. Те са доказателство за нейните усилия да анализира и изследва теоретико-методологическите аспекти на фамилния бизнес, да дефинира основните въпроси на фамилния бизнес, да направи задълбочена оценка на състоянието му и на перспективите за неговото развитие у нас.

2. Преглед на дисертационния труд и анализ на резултатите

Обем и структура на дисертационната работа

Дисертационният труд на тема „Проблеми и перспективи за развитието на фамилния бизнес в България“ е работен в обем от 209 стр., в текста са включени 12 таблици и 41 фигури. Към дисертационния труд има приложение в обем от 60 страници, което съдържа 121 таблици. Структурата на дисертационния труд включва увод, три глави, където се изследват съдържателно въпросите на фамилния бизнес, заключение, справка за основните научни и научно-приложни приноси в дисертационния труд, списък на публикациите по дисертацията и използваните информационни източници.

Извършената изследователска работа от авторката на дисертацията разкрива областта на нейните научни интереси като актуална и с особено важна приложна страна, свързана с фамилния бизнес у нас, като важен фактор за развитието на българската икономика.

Актуалност на темата и необходимост от изследването

Актуалността на темата се определя от икономическата и социална значимост на фамилния бизнес, както и от факта, че в научната литература тези въпроси все още не са достатъчно изследвани и разработени. Това от своя страна определя и ограничения кръг приложни разработки, чрез които да се стимулират и подпомогнат желаещите да развиват този бизнес. Актуалността е свързана и с влиянието на фамилния бизнес върху бизнес процесите в страната и решаването на съществени проблеми на пазара на труда, чрез създаване на работни места.

Потребността от изследвания в тази област се обосновава с необходимостта от осигуряване на задълбочен анализ на състоянието на фамилния бизнес и разработване на механизми за разрешаване на проблемите, както и за очертаване на перспективите за неговото развитие.

Цел, обект и предмет на изследването

Основната цел, която си поставя авторката и от която се ръководи в настоящата дисертационна работа, е да се оцени състоянието на фамилния бизнес и да се идентифицират проблемите, като се разкрият възможностите за неговото настоящо и бъдещо развитие.

За постигане на посочената цел, авторката дефинира конкретни 6 изследователски задачи, които се решават в трите глави на дисертационния труд и определят логиката на извършената изследователската работа, както по отношение на теоретическите, така и по отношение на приложните изследвания. Определящо значение за резултатите, получени в настоящия дисертационен труд, имат задачите за:

- изследване на същността и особеностите на фамилния бизнес и подходите за неговата класификация;
- преглед на литературни източници по въпросите за методическата рамка за оценката на фамилния бизнес и систематизиране на неговите характерни черти;
- анализ и оценяване състоянието на фамилния бизнес и дефиниране на решения за неговото развитие в България.

Още в началото на дисертационния труд авторката прави сполучливо разграничаване между предмета и обекта на изследването, като посочва, че **предмет** на изследването е състоянието на фамилния бизнес в България и

перспективите за неговото развитие, а **обект** са проблемите на фамилния бизнес.

За успешността на изследването трябва да се посочи и правилната дефиниция на **изследователската теза**, че фамилният бизнес е важна специфична форма на стопанска дейност, която представлява значителна част от световната, европейската и националната икономика, има специфични характеристики и изпълнява специална роля при съчетаването на задачите на социалната и икономическата система.

Научен апарат и информационно осигуряване на изследването

За постигане на поставената цел и доказване на дефинираната теза в дисертационната работа е използвано съчетание на различни методи и подходи, като методите на анализа и синтеза, на емпиричното наблюдение, на анкетното проучване, метода на групировката, табличен и графичен метод, метод за разкриване на структурата и динамиката, сравнителни методи, методи за прогнозиране, авторски наблюдения, обзор на литературни източници, документален анализ, и др..

Използваната съвкупност от подходи и методи и систематизираните емпирични данни са позволили на авторката да проведе задълбочено научно изследване и да аргументира и обоснове оценката за състоянието на фамилния бизнес и перспективите за неговото развитие в България.

За целите на изследването авторката посочва в библиографската справка, приложена към дисертацията с общо 199 литературни източника, в т.ч. 65 на кирилица, 128 на латиница, и 6 броя нормативни документи и сайтове. Всички са свързани с темата на дисертацията. Информацията е ползвана добросъвестно и коректно - източниците на използваните цитати са посочени под линия.

При разработването на дисертацията не е използвана класифицирана информация.

Логика и съдържание на дисертационния труд

Структурата на дисертацията е логически изградена в съответствие с дефинираната научна теза, поставената цел и задачите за нейното постигане. Прави впечатление последователността и съответствието между спецификата на изследваните проблеми, използвания инструментариум и обобщаващите изводи и предложения.

В увода се посочват изходните позиции на докторантката, които определят следващите стъпки на изследването, за да се докаже научната теза за фамилния бизнес и перспективите за неговото развитие у нас.

В трите обособени глави на дисертацията се изследват последователно теоретико-методологическите аспекти на фамилния бизнес, основните проблеми и неговото състояние в България. Задълбочените изследвания и анализа на резултатите на посочените въпроси дават основание за обобщаващи изводи и очертаване на перспективите за развитието на фамилния бизнес у нас.

Представената дисертационна работа в този вид, като структура и текстово съдържание е завършено научно изследване с конкретна практическа насоченост, което се базира на информация за историческото развитие на фамилния бизнес и на българската практика и завършва с предложения за нейното подобряване .

3. Оценка на съответствието между автореферата и дисертационния труд

Представеният автореферат е в обем от 34 стандартни страници. Той дава представа за структурата на дисертацията и разкрива в съкратен вид нейното съдържание. В него са отразени общата характеристика на дисертационния труд, тезата, обекта, предмета и методологията на научното изследване, обобщените крайни резултати, изводи и предложения. Към автореферата са представени Справка за приносите от изследването и Списък с публикации по темата на дисертацията.

4. Характеристика и оценка на приносите в дисертационния труд

Още в увода ясно и точно са дефинирани изходните позиции на авторката, основната теза, целта и задачите, предмета и обекта на изследването. Това дава възможност докторантката да следва логически заданието и по пътя на верификацията поетапно да постига определени резултати, които са предпоставка за следващите изследователски стъпки.

В справката за приносите, приложена към автореферата /стр. 33/, докторантката е посочила пет приноса, без да ги структурира според

възприетата класификация на „научни“ и „научно-приложни“.

Потвърждавам наличието на тези приноси в дисертационната работа, но считам, че е целесъобразно те да се структурират в две основни групи:

Първа група: Приноси, посочени под номера 1 и 2, свързани с обогатяване и систематизиране на научните знания в нашата литература по отношение на фамилния бизнес. Те оформят определена представа за същността и характера на фамилния бизнес и очертават проблеми, свързани с неговото функциониране и развитие (в началото на автореферата – стр. 4 и 5, докторантката много подробно посочва чуждестранни и български изследователи, които работят в областта на фамилния бизнес). Това трябва да се оцени като израз на коректност от страна на авторката и като изява на задълбоченост и обхватност на изследването, защото се прави сполучлив опит да се покажат съществени изследвания по въпросите на фамилния бизнес в чуждестранната специализирана литература.

Втора група: Приноси с конкретен научно-приложен характер, посочени под номера 3, 4, 5, и 6 където се отнасят:

а) приноси, свързани с организацията и разработването на методическа рамка за анализиране на фамилния бизнес, както и на алгоритъм за процеса на неговото оценяване;

б) приноси, свързани с дефиниране на обобщена характеристика и специфични особености на фамилния бизнес в България и конкретните препоръки и предложения за неговото развитие у нас.

Приноси, посочени под номера 3 и 4 могат да се обединят, защото те взаимно се допълват.

Посочените приноси в дисертационния труд са резултат от самостоятелно извършените задълбочени изследвания от докторантката и са насочени към постигане на дефинираната цел и решаването на съответните задачи.

Запознаването с представената дисертационна работа, с изходните позиции на авторката и извършеното изследване, дефинираните проблеми, представената методика и очертаните насоки за развитие на фамилния бизнес, дават основание да се направи извод, че целта и поставените задачи са изпълнени, в резултат на което са постигнати и посочените авторови приноси.

5. Мнение за публикациите на дисертанта по темата на дисертационния труд

Авторката на дисертационния труд представя списък и ксерокопия на 6 публикации по дисертацията, от които 3 са самостоятелни и 3 в съавторство. В тях са отразени съществени моменти от изследваните проблеми в дисертацията, както в теоретичен, така и в приложен аспект. Трябва да се отбележи, че в публикациите са представени в съкратен вид резултати от извършеното от докторантката изследване. Като по-важни постижения в тях могат да се посочат следните:

Първо. Извършено е обширно проучване за същността на фамилния бизнес и е проведено анкетно проучване във фамилни фирми по избрани по-важни фактори, които стимулират запазването и развитието на този вид бизнес; отделено е внимание на възможността за осъществяване на иновации; направен е сравнителен анализ на относителните дялове на броя на фамилните предприятия в общия брой на предприятията по страни от ЕС с този показател за фамилните предприятия в България. (публикация № № 3, 4, 5 и 6).

Второ. Подробно са изследвани въпросите за унаследяването на фамилния бизнес, което има определящо значение за неговата устойчивост и за запазване на общественно-икономическата му роля (публикация № 1).

Трето. Извършено е проучване на маркетинговата дейност на фамилния бизнес, като се посочва, че е необходимо да се насочат усилия за провеждане на маркетингови изследвания и анализи, чрез които да се установят ползите и удовлетвореността от продукти и услуги, които се предлагат от фамилните фирми (публикация № 2).

Научните доклади и статиите са публикувани в списания и сборници в легитимни издателства. Те отговарят като съдържание, обем и брой на изискването за публичност и популярност на дисертационното изследване.

6. Критични бележки и коментarii

Към представения за рецензиране дисертационен труд могат да се направят някои бележки и да се формулират препоръки и предложения за подобряване на по-нататъшна работа на докторантката.

Първо. По отношение на структурата на дисертацията, считам, че към съдържанието на всяка глава е целесъобразно да се добави самостоятелна точка за изводи, които обобщават резултатите от направените изследвания.

Второ. В заключението са изброени 14 резултата, но не е отделено достатъчно внимание на маркетинговата дейност, която има определящо значение за развитието на фамилния бизнес.

Препоръки:

Считам, че във връзка с подобряване и развиване на фамилния бизнес в България е необходимо да се развие изследването по отношение на маркетинга на този вид бизнес, както и да се направи анализ на Нормативната уредба, която регламентира фамилния бизнес.

Посочените бележки и препоръки имат отношение към отделни аспекти на представената докторска дисертация и не поставят под съмнение нейната положителна оценка.

Моля, докторантката да отговори на следните въпроси:

1. Има ли недостатъци съществуващата система за продажба на фамилния бизнес?
2. Съществува ли реална перспектива за развитието на фамилния бизнес в селското стопанство и кои са задържащите фактори?

7. Лични впечатления за дисертанта

Нямам лични впечатления от докторантката, но от дисертацията и публикациите, мога да правя изводи, че са подготвени от рационално мислещ изследовател, който добре познава проблемите на развитието на фамилния бизнес у нас и прецизно отразява постиженията на другите автори в тази област.

8. Заключение:

Рецензията на дисертационен труд на тема: „Проблеми и перспективи за развитие на фамилния бизнес в България“, разработена от Благвеста Любославова Коюнджийска – Давидкова, отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за неговото прилагане и Правилника за

организацията и провеждането на конкурси за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в ЮЗУ – гр. Благоевград.

Изследването представлява определен принос, както за теорията, така и за практиката по организация и управление на фамилияния бизнес. Докторантката има задълбочени теоретически познания в тази област и притежава умения да извършва самостоятелни научни изследвания.

В качеството си на рецензент ясно и еднозначно заявявам, че ще гласувам за положително решение, образователната и научна степен „доктор“ по научна специалност „Икономика и управление (индустрия)“ да бъде присъдена на Благовеста Любославова Коюнджийска – Давидкова.

05.01.2018 г.

София

Рецензент:

(проф. д-р Румяна Нейкова)